JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

YVES BOT

19 päivänä toukokuuta 2009 [1]

1. Nyt esillä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuin joutuu ensimmäistä kertaa tulkitsemaan yleissopimusta sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista, [2] ja erityisesti kyseisen yleissopimuksen 4 artiklaa, jossa otetaan käyttöön mekanismi, jolla voidaan määrätä sopimukseen sovellettava laki, jolleivät osapuolet ole tehneet lakiviittausta.

2. Tässä asiassa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään lausumaan siitä, mikä on tämän määräyksen nojalla laki, jota sovelletaan sopimukseen, joka koskee kuljetusvälineen asettamista käytettäväksi tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan.

3. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä määrätään pääsäännöstä, joka osoittaa lain, jota sovelletaan sopimukseen, jos osapuolet eivät ole valinneet sovellettavaa lakia, ja tähän sääntöön liittyy kyseisen artiklan 2 kohdassa oleva yleinen olettama ja kyseisen artiklan 4 kohdassa oleva, tavarankuljetussopimuksia koskeva erityinen olettama.

4. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimelta tiedustellaan, voidaanko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen sopimuksen johonkin osaan Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaisesti soveltaa jonkin toisen valtion kuin sen valtion lakia, johon sopimus kokonaisuudessaan läheisimmin liittyy.

5. Nyt esillä olevassa ratkaisuehdotuksessa esitän syyt, joiden vuoksi katson, ettei sopimus, joka koskee kuljetusvälineen käytettäväksi asettamista tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan, kuulu Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan alaisuuteen, kun yrityksen, jonka tehtävänä on tämän kuljetusvälineen käytettäväksi asettaminen, toimipaikka sijaitsee jossain muussa valtiossa kuin siinä, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka toisen sopimuspuolen päätoimipaikka sijaitsee.

6. Tämän jälkeen selitän, miksi kansallisen tuomioistuimen on mielestäni tällaiseen sopimukseen sovellettavan lain määrittämiseksi etsittävä Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti sen valtion laki, johon kyseinen sopimus läheisimmin liittyy.

1 – Alkuperäinen kieli: ranska.
2 – Yleissopimus, joka on avattu allekirjoitettavaksi Roomassa 19.6.1980 (Rooman yleissopimus) (EYVL L 266, s. 1).

7. Lopuksi esitän syyt, joiden johdosta katson, että pääasiassa kyseessä olevaan sopimukseen ei voida tietyltä osalta soveltaa jonkin toisen valtion kuin sen valtion lakia, johon sopimus kokonaisuudessaan läheisimmin liittyy.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

8. Rooman yleissopimus tuli voimaan 1.4.1991. Allekirjoittajavaltioiden tahtona oli tuolloin puuttua olemassa olevien lainvalintasääntöjen moninaisuuteen yhdenmukaistamalla sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevat säännöt.

9. Rooman yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan kyseisen yleissopimuksen 1 artiklan mukaan sopimusvelvoitteisiin silloin, kun sopimuksella on liittymä useampaan kuin yhteen valtioon, mutta sitä ei kuitenkaan sovelleta tiettyihin tämän saman artiklan 2 kohdassa lueteltuihin seikkoihin. [3]

10. Rooman yleissopimuksen 3 artiklassa vahvistetaan osapuolten tahdon autonomian periaatetta. Kyseisessä määräyksessä nimittäin määrätään, että ”sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, josta osapuolet ovat sopineet (lakiviittaus). Lakiviittauksen on oltava nimenomainen tai sen on käytävä riittävän selvästi ilmi sopimusehdoista tai tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Osapuolet voivat määrätä valitsemansa lain sovellettavaksi koko sopimukseen tai vain osaan siitä”.

11. Jollei lakiviittausta ole, Rooman yleissopimuksessa esitetään kaikille sopimuksille yhteinen yleinen periaate sovellettavan lain määrittämiseksi, ja tähän periaatteeseen liittyy olettamia.

12. Niinpä kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrätään, että ”jollei sopimukseen sovellettavaa lakia ole valittu 3 artiklan määräysten mukaisesti, sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimus läheisimmin liittyy. Jos kuitenkin sellainen osa sopimuksesta, joka voidaan erottaa siitä, liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, siihen voidaan poikkeuksellisesti soveltaa kyseisen toisen valtion lakia”.

13. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jollei 5 kohdasta muuta johdu, sopimuksen oletetaan liittyvän läheisimmin valtioon, jossa sopimuksen luonteenomaisen suorituksen toimittamisesta vastaavan osapuolen asuin-

3 – Niitä ei sovelleta esimerkiksi luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen, sopimusvelvoitteisiin, jotka koskevat testamenttia ja perintöä, aviovarallisuussuhteita ja perhe-, sukulaisuus- tai aviosuhteista johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia, välityssopimuksiin ja oikeuspaikkaa koskeviin sopimuksiin.

paikka oli sopimuksen tekohetkellä tai, jos kyseessä on yhtiö, yhdistys tai oikeushenkilö, tämän keskushallinto. Jos sopimus on kuitenkin tehty kyseisen osapuolen elinkeinotoiminnassa, sopimuksen oletetaan liittyvän läheisimmin siihen valtioon, jossa osapuolen päätoimipaikka sijaitsee tai, jos sopimuksen mukaan muu toimipaikka kuin päätoimipaikka vastaa suorituksen toimittamisesta, siihen valtioon, jossa tämä muu toimipaikka sijaitsee."

14. Tavarankuljetussopimuksia koskee erityinen olettama. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa nimittäin määrätään, että "edellä 2 kohdassa määrätty oletus ei koske tavarankuljetussopimuksia. Kyseisissä sopimuksissa oletuksena on, että jos valtio, jossa liikenteenharjoittajan päätoimipaikka sopimuksen tekohetkellä sijaitsee, on myös valtio, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka lähettäjän päätoimipaikka sijaitsee, sopimukset liittyvät läheisimmin tähän valtioon".

15. Tässä määräyksessä täsmennetään vielä, että "tätä kohtaa sovellettaessa tavarankuljetussopimuksilla tarkoitetaan yhtä matkaa koskevia rahtauskirjoja tai muita sopimuksia, joiden pääasiallinen kohde on tavaroiden kuljettaminen".

16. Todettakoon vielä, että Rooman yleissopimuksen mukaan kansallinen tuomioistuin voi jättää soveltamatta kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa esitettyä olettamaa, jos luonteenomaista suoritusta ei voida määritellä, ja kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 2–4 kohdassa esitettyjä olettamia, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

II Tosiseikat ja pääasian käsittelyn vaiheet

17. Intercontainer Interfrigo SC (jäljempänä ICF) on yhtiö, jonka kotipaikka on Belgiassa. Balkenende Oosthuizen BV (jäljempänä Balkenende) ja MIC Operations BV (jäljempänä MIC) ovat yhtiöitä, joiden kotipaikka on Alankomaissa.

18. Tavaroiden kuljetusta Amsterdamin (Alankomaat) ja Frankfurtin (Saksa) välillä koskevan junayhteyshankkeen yhteydessä ICF asetti vaunuja käytettäväksi Balkenendelle, joka toimi MIC:n lukuun. ICF:n piti hoitaa kuljetus rautateitse, ja se osti tätä varten tarvittavat veturit ja palvelut. MIC vuokrasi kolmansille käytössään olleen rahtauskapasiteetin, ja sen piti huolehtia kuljetuksen operatiivisesta osasta.

19. Osapuolet eivät tehneet mitään kirjallista sopimusta. ICF lähetti ainoastaan sopimusluonnoksen, jossa määrättiin Belgian oikeus tähän sopimukseen sovellettavaksi laiksi. Osapuolet eivät allekirjoittaneet sopimusluonnosta. Sopimukset pantiin kuitenkin täytäntöön 20.10.–13.11.1998 samoin kuin 16.11.–21.12.1998.

20. ICF lähetti 27.11.1998 MIC:lle ensimmäisen laskun, jonka suuruus oli 107 512,50 euroa ja joka koski 20.10.–13.11.1998 suoritettuja palveluja. MIC:lle lähettiin 22.12.1998 toinen lasku, jonka suuruus oli 67 100 euroa ja joka koski sopimusten täytäntöönpanoa 16.11.–21.12.1998.

21. Koska MIC ei maksanut 27.11.1998 päivättyä laskua, ICF vaati sitä 7.9.2001 maksamaan sen, mutta tuloksetta.

22. ICF nosti Rechtbank te Haarlemissa (Alankomaat) kanteen ja vaati, että Balkenende ja MIC velvoitettaisiin maksamaan 27.11.1998 päivätty lasku siihen liittyvine arvonlisäveroineen ja korkoineen sekä kulut. ICF esitti, että sopimukseen sovellettava laki on Belgian laki.

23. Rechtbank te Haarlem katsoi 28.1.2004 antamassaan tuomiossa, että sopimukseen sovellettiin Alankomaiden oikeutta. Koska ICF:n saatavat olivat Alankomaiden oikeuden mukaan vanhentuneet, kyseinen tuomioistuin jätti kanteen tutkimatta.

24. ICF valitti Gerechtshof te Amsterdamiin. Viimeksi mainittu tuomioistuin pysytti voimassa ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion. Gerechtshof te Amsterdam hylkäsi ICF:n väitteen siitä, että osapuolet olisivat valinneet Belgian oikeuden sopimukseen sovellettavaksi laiksi, sillä vaikka sopimus oli lähetetty Balkenendelle ja MIC:lle, nämä eivät olleet allekirjoittaneet sitä.

25. Gerechtshofissa ICF katsoi, että sopimukseen oli Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan sovellettava Belgian oikeutta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan tämän sopimuksen oli katsottava koskevan pääasiallisesti tavaroiden kuljettamista kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan viimeisessä virkkeessä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi sopimus liittyi tämän tuomioistuimen mukaan läheisemmin Alankomaihin kuin Belgiaan, joten yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohtaan sisältyvä oletama ei pätenyt.

26. ICF haki muutosta Hoge Raad der Nederlandenissa (Alankomaat).

27. Alankomaiden korkein oikeus, jolla on epäilyjä siitä, kuinka Rooman yleissopimuksen 4 artiklaa on tulkittava, esittää yhteisöjen tuomioistuimelle joukon ennakkoratkaisukysymyksiä.

III Ennakkoratkaisukysymykset

28. Hoge Raad der Nederlanden on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja se on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset.

”1) Onko Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että tämä määräys koskee yksistään matkarahtausta (reisbevrachting) ja muut rahtauslajit jäävät tämän määräyksen soveltamisalan ulkopuolelle?

2) Jos [ensimmäiseen] kysymykseen annetaan myöntävä vastaus, onko Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että siltä osin kuin muiden rahtauslajien kohteena on myös tavaroiden kuljettaminen, kysymyksessä oleva sopimus kuuluu tämän kuljettamisen osalta tämän määräyksen soveltamisalaan ja muuhun osaan sovellettava laki määritetään Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan?

3) Jos [toiseen] kysymykseen annetaan myöntävä vastaus, kumman kyseeseen tulevan oikeusjärjestyksen perusteella on arvioitava sopimukseen perustuvien vaateiden vanhentumisesta tehtyä väitettä?

4) Jos sopimuksen painopiste on tavaroiden kuljettamisessa, onko [toisessa] kysymyksessä tarkoitettu jako sivuutettava ja onko kaikkiin sopimuksen osiin sovellettava laki määritettävä Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan perusteella?

5) Onko Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettua poikkeusta tulkittava siten, että kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 2, 3 ja 4 kohdassa olevat olettamat eivät päde vasta silloin, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että niissä tarkoitetuilla liittymäperusteilla ei ole todellista arvoa liittymätekijöinä, vai että ne eivät päde jo silloin, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että on olemassa painavampi liittymä johonkin toisen valtioon?”

IV Asian tarkastelu

A *Alustavat toteamukset*

29. Aluksi on todettava, että 19.12.1988 päivättyjen pöytäkirjojen,[4] jotka tulivat voimaan 1.8.2004, mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan Rooman yleissopimuksen määräyksiä.

30. Lisäksi ensimmäisen pöytäkirjan 89/128 2 artiklan a alakohdan mukaan Hoge Raad der Nederlandenilla on oikeus pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua sellaisesta käsiteltävänään olevassa asiassa esille tulleesta kysymyksestä, joka koskee Rooman yleissopimuksen määräysten tulkintaa.

4 – Roomassa 19.6.1980 allekirjoittamista varten avatun sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan yleissopimuksen tulkinnasta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa tehty ensimmäinen pöytäkirja 89/128/ETY (EYVL 1989, L 48, s. 1) samoin kuin 10.4.1984, 18.5.1992 ja 29.11.1996 päivätyt liittymissopimukset ja tietyn toimivallan antamisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle Roomassa 19.6.1980 allekirjoittamista varten avatun sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan yleissopimuksen tulkinnassa tehty toinen pöytäkirja 89/129/ETY (EYVL 1989, L 48, s. 17) samoin kuin 10.4.1984, 18.5.1992 ja 29.11.1996 päivätyt liittymissopimukset.

B *Ennakkoratkaisukysymykset*

31. Yhteisöjen tuomioistuin joutuu ensimmäistä kertaa tulkitsemaan Rooman yleissopimusta ja tarkemmin ottaen kyseisen yleissopimuksen määräystä, joka koskee sopimukseen sovellettavaa lakia, jos osapuolet eivät ole tehneet lakiviittausta.

32. Kansallisen tuomioistuimen esittämien ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu edellyttää, että ensin esitellään Rooman yleissopimuksella käyttöön otetun järjestelmän sisältö.

1. Rooman yleissopimuksella käyttöön otettu järjestelmä

33. Jatkaakseen kansainvälisen yksityisoikeuden alalla tehtyä oikeudellista yhdentymistä, joka aloitettiin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 allekirjoitetulla Brysselin yleissopimuksella,[5] jäsenvaltiot tekivät Rooman yleissopimuksen.

5 – EYVL 1972, L 299, s. 32. Tämä yleissopimus korvattiin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1).

34. Yleissopimuksen tavoitteena on sen johdanto-osan mukaan vahvistaa sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevat yhdenmukaiset säännöt. Sopimussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevaa yleissopimusta koskevassa selvityksessä [6] täsmennetään, että kyseinen yleissopimus tehtiin sen vuoksi, että oli tarpeen poistaa lainvalintasääntöjen erilaisuudesta erityisesti sopimusten alalla johtuvat hankaluudet. Rooman yleissopimuksen suuri etu sisämarkkinoista ja lainsäädäntöjen lähentämisestä komissiossa tuolloin vastanneen pääjohtaja T. Vogelaarin mukaan oli se, että kyseisen yleissopimuksen johdosta oikeusvarmuuden aste nousisi, luottamus oikeussuhteiden vakauteen vahvistuisi, toimivaltaa koskevien sopimusten tekeminen sovellettavan oikeuden perusteella helpottuisi ja saavutettujen oikeuksien suoja koko yksityisoikeuden alalla parantuisi.

35. Tavoite, johon Rooman yleissopimuksella pyritään, on siis lainvalintasääntöjen yhdenmukaistaminen, jotta sovellettaviksi katsottaisiin samat lait riippumatta siitä, missä paikassa ratkaisu tehdään.

36. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Rooman yleissopimuksen 3 artiklassa vahvistetaan periaate osapuolten tahdon autonomiasta näiden valitessa sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia. Tämän jäsenvaltioille yhteisen periaatteen mukaan sopimukseen sovelletaan osapuolten valitsemaa lakia.

37. Jos lakiviittaus puuttuu, olen todennut, että Rooman yleissopimuksen 4 artiklassa esitetään tuomioistuimelle seikat, jotka ovat tarpeen sovellettavan lain määrittämiseksi. Tässä artiklassa näin käyttöön otettu järjestelmä rakentuu mielestäni seuraavalla tavalla.

38. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jolleivät osapuolet ole valinneet sopimukseen sovellettavaa lakia, ”sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimus läheisimmin liittyy. Jos kuitenkin sellainen osa sopimuksesta, joka voidaan erottaa siitä, liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, siihen voidaan poikkeuksellisesti soveltaa kyseisen toisen valtion lakia”.

39. Tämän määräyksen ensimmäisen virke, joka voi vaikuttaa hieman epämääräiseltä, näyttää itse asiassa heijastavan melko hyvin jäsenvaltioiden tuomioistuinten omaksumia näkemyksiä.

40. Giulianon ja Lagarden selvityksestä nimittäin ilmenee, että useimmissa jäsenvaltioissa tietyn lain soveltamista sopimukseen koskeva objektiivinen näkemys voittaa kiinteät ja jäykät liittymäperusteet. [7] Jos osapuolet eivät ole valinneet sopimukseen sovellettavaa lakia, tuomioistuimen on etsittävä indisioita,

6 – Milanon yliopiston professorin Mario Giulianon ja Paris I -yliopiston professorin Paul Lagarden selvitys (EYVL 1980, C 282, s. 1; jäljempänä Giulianon ja Lagarden selvitys).

7 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 1 kohta.

joiden perusteella kyseisen sopimuksen voidaan katsoa liittyvän tiettyyn valtioon.

41. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan jälkimmäinen virke puolestaan liittyy siihen, mitä yleisesti kutsutaan sopimuksen ”pilkkomiseksi”. Käsittelen tarkemmin tätä pilkkomismahdollisuutta tämän esityksen viimeisessä osassa.

42. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ilmeistä joustavuutta rajoittaa hieman joukko olettamia, jotka löytyvät seuraavista kohdista.

43. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa näet määrätään, että ”sopimuksen oletetaan liittyvän läheisimmin valtioon, jossa sopimuksen luonteenomaisen suorituksen toimittamisesta vastaavan osapuolen asuinpaikka oli sopimuksen tekohetkellä tai, jos kyseessä on yhtiö, yhdistys tai oikeushenkilö, tämän keskushallinto. Jos sopimus on kuitenkin tehty kyseisen osapuolen elinkeinotoiminnassa, sopimuksen oletetaan liittyvän läheisimmin siihen valtioon, jossa osapuolen päätoimipaikka sijaitsee, tai, jos sopimuksen mukaan muu toimipaikka kuin päätoimipaikka vastaa suorituksen toimittamisesta, siihen valtioon, jossa tämä muu toimipaikka sijaitsee”.

44. Giulianon ja Lagarden selvityksessä todetaan, että tässä määräyksessä konkretisoidaan ja objektivisoidaan ”läheisimmän liittymän” käsitettä ja yksinkertaistetaan huomattavasti sen lain määrittämistä, jota sopimukseen sovelletaan, jos osapuolet eivät ole tehneet lakiviittausta. [8] Siinä täsmennetään myös, että sopimuksen liittymäperusteen määräytymisellä ”sisältäpäin” voidaan välttää se, että liittymä ei perustu sopimuksen ulkopuolisiin tekijöihin, jotka eivät tosiasiallisesti liity sopimukseen ja joita ovat esimerkiksi osapuolten kansalaisuus tai sopimuksen tekopaikka. [9]

45. Sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittajan asuinpaikan, keskushallinnon sijaintipaikan tai toimipaikan valinta paikaksi, jonka lakia sovelletaan sopimukseen, voi mielestäni selittyä myös sillä, että tämän lain etuna on, että kyseisen suorituksen suorittaja voi tutustua siihen helposti muun muassa ilman kieliestettä ja että hän voi perustellusti luottaa sen soveltamiseen.

46. Lisäksi on todettava, että sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittaja joutuu jo elinkeinotoimintansa puolesta tekemään lukuisia sopimuksia. On siis käytännön syistä toivottavaa, että kaikkiin hänen tekemiinsä sopimuksiin sovelletaan samaa lakia.

8 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 3 kohdan seitsemäs alakohta.

9 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 3 kohdan toinen alakohta.

Voitaisiin tosin väittää, että sama pätee vastavuoroisessa sopimuksessa toisen osapuolen osalta. Suuressa osassa tapauksia vastasuoritus kuitenkin koostuu yksinomaan tietyn rahasumman maksamisesta.

47. Näin ollen sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittajan asuinpaikan, keskushallinnon sijaintipaikan tai toimipaikan valinta paikaksi, jonka lakia sopimukseen sovelletaan, vaikuttaa kaikkein asianmukaisimmalta.

48. Tähän yleiseen olettamaan on kaksi poikkeusta, joista määrätään Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 3 ja 4 kohdassa.

49. Ensinnäkin on näet huomattava, että ”sikäli kuin sopimuksen kohteena on oikeus kiinteään omaisuuteen tai kiinteän omaisuuden käyttöoikeus, sopimuksen oletetaan liittyvän läheisimmin valtioon, jossa kiinteä omaisuus sijaitsee”.

50. Se, että tällaiseen sopimukseen sovelletaan erityistä olettamaa, joka osoittaa sovellettavan lain olevan lex rei sitae, voi selittyä sillä, että tässä tapauksessa sopimuksen painopiste on itse kiinteässä omaisuudessa.

51. Tämä vaikuttaa sitä paitsi olevan juuri se syy, minkä takia Giulianon ja Lagarden selvityksessä täsmennetään, että Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 3 kohta ei kata sopimuksia, jotka koskevat kiinteän omaisuuden rakentamista tai korjaamista. [10] Nämä sopimukset eivät koske oikeutta kiinteään omaisuuteen vaan palvelujen suoritusta, kuten kyseiseen kiinteään omaisuuteen kohdistuvia töitä. Tässä tapauksessa voidaan olettaa, että jos osapuolet eivät ole tehneet lakiviittausta, sovellettava laki määräytyy yleisen olettaman perusteella, ja se on sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittajan asuinpaikan laki.

52. Toiseksi Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa määrätään, että ”edellä 2 kohdassa määrätty oletus ei koske tavarankuljetussopimuksia. Kyseisissä sopimuksissa oletuksena on, että jos valtio, jossa liikenteenharjoittajan päätoimipaikka sopimuksen tekohetkellä sijaitsee, on myös valtio, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka lähettäjän päätoimipaikka sijaitsee, sopimukset liittyvät läheisimmin tähän valtioon. Tätä kohtaa sovellettaessa tavarankuljetussopimuksilla tarkoitetaan yhtä matkaa koskevia rahtauskirjoja tai muita sopimuksia, joiden pääasiallinen kohde on tavaroiden kuljettaminen”.

53. Erityisen olettaman ottaminen käyttöön tavarankuljetussopimuksen osalta voi selittyä sillä, että hyvin usein on niin, että kansainvä-

10 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 4 kohdan neljäs alakohta.

lisissä suhteissa sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittajan eli liikenteenharjoittajan asuinpaikalla ei ole objektiivista liittymäkohtaa sopimukseen, koska tällaisen sopimuksen pääasiallinen kohde on tavaran siirtäminen. Näin on esimerkiksi silloin, kun kyse on liikenteenharjoittajasta, jonka kotipaikka on Saksassa ja jolle on annettu tehtäväksi kuljettaa ranskalaisen lähettäjän tavara Ranskasta Italiaan.

54. Näin ollen on niin, että vain jos valtio, jonka alueella liikenteenharjoittajan asuinpaikka on, on sama kuin valtio, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka lähettäjän päätoimipaikka sijaitsee, sopimukseen sovelletaan kyseisen valtion lakia. Kyse on näin ollen useasta paikallistamistekijästä, jotka yhdessä ohjaavat samaan paikkaan.

55. Jos nämä kaksi edellytystä eivät täyty, Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohtaa ei sovelleta.

56. Tässä määräyksessä ei esitetä, mikä tällöin olisi ratkaisu, johon olisi päädyttävä.

57. Mielestäni vaikuttaa järkevältä ajatella, että tällaisessa tilanteessa tuomioistuimen, jonka on määritettävä sopimukseen sovellettava laki, on turvauduttava kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa asetettuun pääsääntöön. Tuomioistuin voisi näin ollen arvioida sopimuksen niitä tekijöitä, joiden perusteella se voisi paikallistaa sopimuksen painopisteen.

58. Esille nousee näin ollen kysymys siitä, joudutaanko tässä tilanteessa jälleen kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa käyttöön otetun yleisen olettaman alaisuuteen. En usko näin käyvän, ja tämä seuraavista syistä.

59. Muistutan, että Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa määrätään, että ”edellä 2 kohdassa määrätty oletus ei koske tavarankuljetussopimuksia”.

60. Katson, että tämä ensimmäinen virke on ymmärrettävä siten, että jos liikenteenharjoittajan asuinpaikka ei ole sama kuin lastaus- tai purkauspaikka taikka lähettäjän päätoimipaikka, 2 kohdan olettamaa ei sovelleta missään tapauksessa.

61. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa käyttöön otettu erityinen olettama merkitsee nimittäin tosiasiassa sitä, että

sovelletaan sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittajan eli liikenteenharjoittajan asuinpaikan lakia.

62. Olen esittänyt, että Rooman yleissopimuksen laatijat ovat katsoneet, että liikenteenharjoittajan asuinpaikka ei ole riittävä tekijä liittämään sopimusta tämän asuinpaikan lakiin. Toisen tekijän eli lastaus- tai purkauspaikan taikka lähettäjän päätoimipaikan on siis vahvistettava se, että sopimus liittyy läheisesti liikenteenharjoittajan asuinvaltioon.

63. Koska nämä sopimuksen laatijat ovat huolehtineet siitä, että tavarankuljetussopimuksen liittymiselle liikenteenharjoittajan asuinpaikan lakiin asetetaan tällaisia edellytyksiä, minusta näyttää, että viittaus Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa käyttöön otettuun yleiseen olettamaan tapauksessa, jossa nämä edellytykset eivät täyty, olisi ristiriidassa kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan hyödyllisyyden kanssa.

64. Kuten olen todennut, tavarankuljetussopimus on monitahoinen sopimus, jonka liittymätekijät ovat lukuisia ja hajanaisia. Liikenteenharjoittajan kotipaikka voi olla Ranskassa ja lähettäjän Italiassa ja kuljetus voi tapahtua Alankomaiden ja Belgian välillä. Mikään näistä paikoista ei näytä olevan toista tärkeämpi. Erityisesti tästä syystä tavarankuljetussopimusta koskee mielestäni Rooman yleissopimuksessa erityinen olettama.

65. Mielestäni näyttää siis siltä, että tuomioistuimen on tapauskohtaisesti silloin, jos kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan edellytykset eivät täyty, selvitettävä kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa käyttöön otetun pääsäännön mukaisesti valtio, johon sopimus kaikkein voimakkaimmin liittyy. [11]

66. Vaikka Rooman yleissopimuksella pyritään olettamien avulla lisäämään ennustettavuutta lainvalintasäännön soveltamisessa, on kuitenkin olemassa yksi tekijä, joka toistetaan Rooma I -asetuksessa ja joka voi osoittaa, että kyseisen yleissopimuksen järjestelmän tietynlainen joustavuus on säilytetty.

11 – Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma I) 17.6.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 593/2008 (EUVL L 177, s. 6; jäljempänä Rooma I -asetus) näytetään puututtavan tähän Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa jätettyyn aukkoon. Rooma I -asetuksen 5 artiklan 1 kohdan, jota sovelletaan tavarankuljetussopimuksiin, mukaan on niin, että jos kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa määrätyt ja Rooma I -asetuksessa toistetut vaatimukset eivät täyty, sovelletaan sen maan lakia, jossa osapuolten sopima toimituspaikka sijaitsee. On näin ollen ajateltavissa, että oikeusvarmuus ja sovellettavan lain ennustettavuus ovat olleet tärkeämpiä kuin lainvalintasäännön soveltamisen joustavuus.

67. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdassa nimittäin määrätään, että ”mitä 2 kohdassa määrätään, ei sovelleta, jos luonteenomaista suoritusta ei voida määritellä. Edellä 2, 3 ja 4 kohdassa määrätyillä oletuksilla ei ole merkitystä, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon”.

68. Tätä määräystä on mielestäni luettava seuraavalla tavalla. Jos luonteenomaista suoritusta ei voida määritellä, Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdan nojalla on sovellettava kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa käyttöön otettua pääsääntöä, jonka mukaan sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimus läheisimmin liittyy.

69. Myös tapauksessa, jossa luonteenomainen suoritus määritetään, kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa käyttöön otettua olettamaa voidaan jättää soveltamatta, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon. Tämä koskee myös Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 3 ja 4 kohdassa määriteltyjä olettamia.

70. Giulianon ja Lagarden selvityksessä todetaan, että 4 artiklan 5 kohdan oikeutusperuste on se, että koska Rooman yleissopimuksessa otetaan käyttöön luonteeltaan yleinen lainvalintasääntö, jota on tarkoitus soveltaa lähes kaikkiin sopimustyyppeihin, väistämättömänä vastikkeena tästä on tietyn harkintavallan jättäminen tuomioistuimelle joka kerta, kun kaikista olosuhteista ilmenee, että toinen liittymä syrjäyttää liittymän, jonka ensiksi arvioitiin olevan läheisin. [12]

71. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdan soveltamisesta ei vallitse yksimielisyyttä. Voidaan nimittäin havaita kaksi suuntausta. Ensimmäisen suuntauksen mukaan tämä määräys on toissijainen yleiseen olettamaan ja erityisiin olettamiin nähden. Tämän vähemmistöön jääneen suuntaukseen näyttävät omaksuneet skotlantilaiset ja alankomaalaiset tuomioistuimet. Kyseistä määräystä sovelletaan niiden mukaan vain, jos asianomaisen tapauksen erityisten olosuhteiden perusteella sopimuksen luonteenomaisen suorituksen suorittajan päätoimipaikalla ei ole todellista merkitystä liittymäperusteena. [13]

12 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 7 kohdan neljäs ja viides alakohta.

13 – Ks. mm. Hoge Raad der Nederlandenin asiassa Société Nouvelle des Papeteries de l'AA SA v. BV Machinefabriek BOA 25.9.1992 antama tuomio (Nederlandse Jurisprudentie 1992, nro 750) samoin kuin Court of Sessionin (Scotland) (Yhdistynyt kuningaskunta) asiassa Caledonia Subsea Ltd v. Micoperi Srl 12.7.2002 antama tuomio (2002 SLT 1022).

72. Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2–4 kohdassa määrättyjä olettamia pidetään tällöin vahvoina.

73. Toinen tämän yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdan rakennetta koskeva suuntaus on häilyvämpi ja joustavampi. Näyttää siltä, että olettamien soveltamatta jättäminen tapahtuu ilman tiukkoja sääntöjä,[14] sillä tuomioistuimet valitsevat kyseisen määräyksen soveltamisen joko ilman, että ne etukäteen tutkisivat olettamia, tai perustelemalla näiden olettamien soveltamatta jättämistä.

74. Katson, että oikeusvarmuuden periaatteen noudattamista koskevista syistä ja ennustettavuuden tavoitteen, johon Rooman yleissopimuksella pyritään, saavuttamisen takaamiseksi kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohtaa on sovellettava siltä osin kuin on näytetty toteen, että kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 2–4 kohdassa käyttöön otetut olettamat eivät heijasta sopimuksen todellista liittymistä näin osoitettuun paikkaan.[15]

75. Olen nimittäin todennut, että Rooman yleissopimus tehtiin sen vuoksi, että oli tarpeen poistaa lainvalintasääntöjen erilaisuudesta johtuvat hankaluudet ja lisätä näiden sääntöjen soveltamisen ennakoitavuutta. Rooma I -asetuksessa sitä paitsi toistetaan nämä tavoitteet. Kyseisen asetuksen 16 perustelukappaleessa todetaan, että ”jotta saavutetaan tämän asetuksen yleistavoite eli oikeusvarmuuden turvaaminen Euroopan oikeusalueella, lainvalintasääntöjen olisi oltava hyvin ennakoitavissa”.

76. Oikeusvarmuuden lisäämiseksi Rooman yleissopimuksen laatijat ovat näin ollen huolehtineet siitä, että on otettu käyttöön olettamia. Näiden olettamien oletetaan osoittavan sen valtion lain, johon sopimuksella katsotaan olevan vahvin liittymä. Tämä koskee esimerkiksi vuokrasopimusta, jonka osalta sovellettavaksi osoitettu laki on kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan sen valtion laki, jossa kyseinen kiinteä omaisuus sijaitsee.

14 – Ks. mm. Ranskan Cour de cassationin 19.12.2006 antama tuomio (cass com nro 05-19.723). Kyseinen tuomioistuin nimittäin totesi, että ”Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimus läheisimmin liittyy; 2 ja 5 kohdasta yhdessä ilmenee, että sopivimman lain määrittämiseksi tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on verrattava sopimuksen ja yhtäältä sen valtion, jossa sopimuksen luonteenomaisen suorituksen toimittamisesta vastaavan osapuolen asuinpaikka on sopimuksen tekohetkellä, tai toisaalta kyseessä olevan toisen valtion välisiä siteitä ja ratkaistava, kumpaan sopimus liittyy läheisimmin”. Ks. myös High Court of Justicen (England & Wales) (Yhdistynyt kuningaskunta) asiassa Bank of Baroda v. Vysya Bank 13.12.1993 antama tuomio ([1994] 2 Lloyd's Rep. 87, 93), jossa englantilainen tuomioistuin jätti soveltamatta Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa määrättyä olettamaa ja sovelsi kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohtaa, jonka mukaan sopimukseen sovelletaan lakia, johon sopimus kunkin tapauksen olosuhteissa liittyy läheisimmin.

15 – Ks. vastaavasti ”Vihreä kirja sopimussuhteisiin sovellettavasta laista tehdyn vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen muuntamisesta yhteisön säädökseksi ja uudistamisesta” (KOM (2002) 654 lopullinen, s. 27 ja 28).

77. Kuitenkin silloin – ja juuri tässä on mielestäni kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdan oikeuttamisperuste – jos tuomioistuin katsoo, että sovellettavaksi näin osoitettu tietyn valtion laki ei tosiasiallisesti liity sopimukseen, olettamat, jotka ovat kumottavissa olevia olettamia,[16] voidaan jättää soveltamatta.[17]

78. Vuokrasopimuksen esimerkkitapauksessa voidaan olettaa, että tällainen kahden Ranskan kansalaisen välillä tehty sopimus, joka koskee kausiluonteista vuokrausta Italiassa, liittyy voimakkaammin Ranskaan. Tässä tilanteessa useat seikat viittaavat valtioon, joka on muu kuin olettaman osoittama valtio. Molemmat sopimuspuolet ovat Ranskan kansalaisia, sopimus on todennäköisesti tehty Ranskassa ja olisi lähtökohtaisesti sopimuspuolten edun mukaista, että sopimukseen sovellettava laki olisi Ranskan laki, ja näin on jo pelkästään kieltä koskevasta syystä ja sen takia, että tämä on laki, joka heidän oletetaan tuntevan.

79. Tätä lainvalintasäännön soveltamisessa esiintyvää joustavuutta voidaan perustella sillä, että halutaan, ettei sopimukseen mielivaltaisesti sovelleta sellaisen valtion lakia, johon sopimuksella loppujen lopuksi on vain vähän tosiasiallisia siteitä.

80. Samoin havaitsen tiettyä joustavuutta Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan jälkimmäisessä virkkeessä olevan lainvalintasäännön soveltamisessa. Tässä määräyksessä nimittäin määrätään, että jos sellainen osa sopimuksesta, joka voidaan erottaa siitä, liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, siihen voidaan poikkeuksellisesti soveltaa kyseisen toisen valtion lakia.

81. Työryhmä, jonka tehtäväksi oli annettu Rooman yleissopimusta koskevan luonnoksen laatiminen, näyttää käsitelleen kysymystä sopimuksen pilkkomisesta.

82. Giulianon ja Lagarden selvityksessä nimittäin esitetään, että ”yksikään valtuuskunta ei halunnut kannustaa pilkkomista” mutta että ”suurin osa asiantuntijoista suhtautui myötämielisesti [tällaisen] mahdollisuuden jättämiseen – – edellyttäen [että tuomioistuin] tekee sen poikkeuksellisesti ja sopimuksen eikä itse riidan tietyn itsenäisen erotettavissa olevan osan suhteen”.[18]

83. Lagarden mukaan sitä, että sopimuksesta voidaan erottaa tietty osa, on tulkittava suppeasti. Nimittäin se, että kaksi velvoitetta täytetään kahdessa eri valtiossa, ei merkitse sitä, että nämä velvoitteet olisivat erotettavissa toisistaan. Lagarde jatkaa todeten, että jotta

16 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 9 kohta.

17 – Tämä mahdollisuus on sitä paitsi toistettu Rooma I -asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa.

18 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 8 kohdan toinen alakohta. Ks. myös kyseisen selvityksen 3 artiklan 4 kohta.

sopimuksen tiettyä osa voitaisiin pitää sellaisena, että se voidaan erottaa sopimuksesta, edellytetään, että kyseisen osan osalta voidaan tehdä erillinen ratkaisu, joka ei riipu sopimuksen muihin kysymyksiin annetusta ratkaisusta. [19]

84. Niinpä sopimus, joka koskee samalla sekä materiaalin myyntiä että teknisen avun lupaamista, voisi kuulua erilaisten lakien alaisuuteen, sillä nämä kaksi aspektia ovat objektiivisesti tarkastellen irrotettavissa toisistaan. [20]

85. Totean myös, että Giulianon ja Lagarden selvityksessä esitetään, että ”ilmaisua ’poikkeuksellisesti’ on täten tulkittava siten, että tuomioistuimen on turvauduttava pilkkomiseen mahdollisimman harvoin”. [21]

86. Se, että pilkkominen on mahdollista vain poikkeuksellisesti, on helposti ymmärrettävissä sillä, että ei haluta loukata sopimuksen yhtenäisyyttä eikä päätyä sellaisiin lakivalintoihin, jotka johtavat ristiriitaisiin tuloksiin. [22]

87. Kansalliset tuomioistuimet sitä paitsi itse suhtautuvat epäröiden pilkkomisen soveltamiseen. Court of Appeal (England & Wales) (Yhdistynyt kuningaskunta) on esimerkiksi todennut, että pilkkomista voidaan ajatella vain yhden ja saman sopimuksen sellaisten erillisten ja itsenäisten sopimuslausekkeiden osalta, joita voidaan kohdella kyseisestä sopimuksesta erillään. [23]

88. Samoin Bundesgerichtshof (Saksa) on jo ennen Rooman yleissopimuksen valmistelua katsonut, että yleensä on paikallaan määrittää sopimuksen painopiste ja soveltaa oikeussuhteeseen yhtä ainoaa oikeutta. [24]

89. Sopimuksen pilkkomiselle on näin ollen tietyt rajat, ja sitä voidaan soveltaa vain poikkeuksellisesti. Pilkkominen ei saa johtaa Rooman yleissopimuksen pääasiallisen tavoitteen, joka on lainvalintasääntöjen soveltamisen tietynlainen ennustettavuus, tyhjäksi tekemiseen.

19 – Lagarde, P., ”Le nouveau droit international privé des contrats après l’entrée en vigueur de la Convention de Rome du 19 juin 1980”, RC Dip, 80(2), huhti–kesäkuu 1991, s. 287.

20 – Mayer, P. ja Heuzé, V., *Droit international privé*, 9. painos, Montchrestien, Paris, 2007, nro 710.

21 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 4 artiklan 8 kohdan neljäs alakohta.

22 – Ks. Giulianon ja Lagarden selvityksen 3 artiklan 4 kohdan ensimmäinen alakohta.

23 – Tuomio 28.7.1998, The Governor and Company of Bank of Scotland of the Mound v. Butcher ((1998) EWCA Civ 1306). Ks. myös High Court of Justicen (England & Wales) 6.11.2001 antama tuomio asiassa CGU International Insurance plc v. Szabo & Ors. ((2002) 1 All ER (Comm) 83) ja 4.3.2003 asiassa American Motorists Insurance Co (Amico) v. Cellstar Corp & Anor antama tuomio ((2003) EWCA Civ 206, 33 kohta).

24 – Bundesgerichtshofin 7.5.1969 antama tuomio (VIII ZR 142/68, DB 1969, 1053).

90. Tarkastelen nyt ennakkoratkaisukysymyksiä näiden huomioiden valossa.

2. Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

91. Ennakkoratkaisukysymyksiä on mielestäni käsiteltävä seuraavalla tavalla.

92. Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, kuuluuko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sopimus Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan soveltamisalaan.

93. Kansallisen tuomioistuimen viidennessä kysymyksessä yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään täsmentämään, mikä ulottuvuus on tämän yleissopimuksen 4 artiklan 5 kohdalla, jonka mukaan 2, 3 ja 4 kohdassa määrätyt olettamat voidaan jättää soveltamatta, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

94. Toisessa, kolmannessa ja neljännessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin pohtii mahdollisuutta soveltaa pilkkomista kyseessä olevan kaltaiseen sopimukseen. Se pohtii tätä kysymystä erityisesti sen vuoksi, että sovellettavasta laista riippuen sopimukseen perustuvien oikeuksien vanhentumisajat ovat erilaiset.

95. Katson, että ensimmäistä ja viidettä kysymystä on tarkasteltava yhdessä. Ymmärrän nämä kysymykset nimittäin niin, että kansallinen tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta määrittämään Rooman yleissopimuksen 4 artiklassa käyttöön otetun järjestelmän johdosta lain, jota sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen sopimukseen.

96. Esitän tämän jälkeen yhtäältä syyt, joiden perusteella katson, ettei tämän sopimuksen voida katsoa kuuluvan kyseisen yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan alaisuuteen, ja toisaalta syyt, joiden perusteella katson, että kyseiseen sopimukseen sovellettavan lain määrittämiseksi kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä valtio, johon kyseinen sopimus yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla liittyy läheisimmin.

97. Lopuksi esitän syyt, joiden perusteella katson, ettei tätä sopimusta voida pilkkoa.

a) Rooman yleissopimuksen 4 artiklassa käyttöön otetun järjestelmän soveltaminen tarkasteltavana olevaan sopimukseen

98. Kansallinen tuomioistuin tiedustelee, voidaanko ICF:n ja MIC:n välillä täytäntöönpantu sopimus luokitella tavarankuljetussopimukseksi ja voiko se näin ollen kuulua Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan alaisuuteen.

99. Muistutan, että tämän sopimuksen nojalla ICF antoi vaunuja käytettäväksi Balkenendelle, joka itse toimi MIC:n lukuun, ja ICF hoiti tavaroiden kuljetuksen rautateitse Amsterdamin ja Frankfurtin välillä. Ainoastaan MIC, joka oli antanut kolmansille vuokralle käytettävissään olleen rahtauskapasiteetin, huolehti kuljetuksen operatiivisesta osasta.

100. Kansallinen tuomioistuin esittää myös, että ICF on yhtiö, jonka kotipaikka on Belgiassa, kun taas Balkenenden ja MIC:n toimipaikat sijaitsevat Alankomaiden alueella.

101. Kuten olen tämän ratkaisuehdotuksen 54 kohdassa esittänyt, Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohtaa on tarkoitus soveltaa vain, jos valtio, jonka alueella liikenteenharjoittaja asuu, on sama kuin valtio, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka lähettäjän päätoimipaikka sijaitsee. Tarkastelun tässä vaiheessa ei ole merkitystä sillä, voidaanko yhtäältä ICF:n ja toisaalta Balkenenden ja MIC:n välillä tehty sopimus luokitella tässä määräyksessä tarkoitetuksi tavarankuljetussopimukseksi.

102. Näin ollen on todettava, että nyt esillä olevassa asiassa nämä paikat eivät ole samoja. ICF:n kotipaikka nimittäin on Belgiassa, kun taas toisten sopimuspuolien, Balkenenden ja MIC:n, kotipaikka on Alankomaissa. Lisäksi kuljetus tapahtui Amsterdamista Frankfurtiin, mikä merkitsee, että lastaus tapahtui Alankomaissa ja purkaminen Saksassa.

103. Niinpä katson, että vaikka kyseinen sopimus luokiteltaisiin Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuksi tavarankuljetussopimukseksi, tämä sopimus ei voi joutua tämän määräyksen soveltamisalaan, sillä vaaditut edellytykset eivät täyty.

104. Aiemmin esittämäni mukaisesti on näin ollen niin, että jos kyseisen määräyksen edellytykset eivät täyty, katson, että sopimukseen on sovellettava Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrättyä pääsääntöä.

105. Kansallisen tuomioistuimen on siis selvitettävä valtio, johon pääasiassa kyseessä oleva sopimus läheisimmin liittyy. Tätä selvitettäessä voidaan ottaa huomioon useita tekijöitä. Huomioon voidaan ottaa esimerkiksi sopimuksen tekopaikka, sopimuksen täytäntöönpanopaikka, sopimuspuolten asuinpaikka ja sopimuksen kohde. Nämä tekijät yhdessä johdattavat tuomioistuimen siten tiettyyn paikkaan, sopimuksen painopisteeseen.

106. Niiden muutamien tietojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin on toimittanut, näyttää siltä, että sopimuksen painopiste on Alankomaissa. Muistutan, että ICF:n kotipaikka on nimittäin Belgiassa ja Balkenenden sekä MIC:n Alankomaissa ja että kuljetus tapahtui Amsterdamista Frankfurtiin.

107. Näin ollen sopimukseen olisi sovellettava Alankomaiden lakia. Joka tapauksessa on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä selvittää, mihin maahan kyseinen sopimus liittyy läheisimmin.

108. Kaikkien näiden seikkojen perusteella katson, että sopimus, joka koskee kuljetusvälineen asettamista käytettäväksi tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan, ei kuulu Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 4 kohdan alaisuuteen, kun yrityksen, jonka tehtävänä on tämän kuljetusvälineen käytettäväksi asettaminen, toimipaikka sijaitsee jossain muussa valtiossa kuin siinä, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka toisen sopimuspuolen päätoimipaikka sijaitsee.

109. Katson näin ollen, että tällaiseen sopimukseen sovellettavan lain määrittämiseksi kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti sen valtion laki, johon kyseinen sopimus läheisimmin liittyy.

b) Pilkkomismahdollisuus

110. Toisella, kolmannella ja neljännellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko mahdollista soveltaa pilkkomista pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen sopimukseen. Se esittää tämän kysymyksen erityisesti sen takia, että sovellettavasta laista riippuen sopimukseen perustuvien oikeuksien vanhentumisajat ovat erilaiset.

111. Näillä kysymyksillä ymmärrän kansallisen tuomioistuimen haluavan itse asiassa tietää, voidaanko Balkenenden ja MIC:n velvoite suorittaa vastike velvoitteesta, jonka ICF on täyttänyt, irrottaa näiden osapuolten tekemästä sopimuksesta, sillä sovellettavasta oikeudesta riippuu, onko ICF:n kanne vanhentunut vai ei.

112. Kuten olen todennut, pilkkominen on Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan jälkimmäisen virkkeen mukaan poikkeuksellisesti mahdollista.

113. Pilkkominen on loppujen lopuksi järkevää vain silloin, jos sopimuksen osa, johon suunnitellaan sovellettavaksi eri lakia, voidaan irrottaa sopimuksen muodostamasta kokonaisuudesta itsenäisenä osana ja jos tämä osa liittyy läheisemmin jonkin toisen valtion lakiin.

114. Nyt esillä olevassa asiassa pilkkominen näyttää hankalalta. Yhtäältä ICF:n ja toisaalta Balkenenden ja MIC:n välillä tehty sopimus koskee yhtenä kokonaisuutena pidettävää suoritusta eli kuljetusvälineen käytettäväksi asettamista tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan, ja kyseisen suorituksen vastikkeena on tietyn rahasumman maksaminen. Osapuolten velvoitteiden vastavuoroisuus näyttää edellyttävän, että sopimukseen sovelletaan yhtä ainoaa lakia.

115. Asia olisi mielestäni toisin, jos kyseinen sopimus sisältäisi moninaisia velvoitteita, jotka voidaan erottaa toisistaan ja joita ovat esimerkiksi velvoite toimittaa tavarat Saksan alueella sen jälkeen, kun tavarat on kuljetettu Frankfurtiin. Nämä kaksi velvoitetta näyttäisivät minusta tällöin sellaisilta, että ne ovat objektiivisesti katsoen irrotettavissa toisistaan.

116. Lisään vielä, että vaikka katsottaisiin, että pääasiassa kyseessä olevan sopimuksen tietty osa voitaisiin erottaa muusta sopimuksesta, on kuitenkin niin, että Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan jälkimmäisen virkkeen mukaan tuomioistuimen pitäisi varmistua siitä, että tämä itsenäinen osa liittyy läheisemmin jonkin toisen valtion lakiin. Sen perusteella, mitä olen tämän ratkaisuehdotuksen 106 ja 107 kohdassa todennut, sopimuksen mitä tahansa osaa on mielestäni vaikeaa liittää Belgian oikeuteen, jonka mukaan ICF:n kanne siis ei ole vanhentunut.

117. Niinpä katson, että sopimukseen, joka koskee kuljetusvälineen asettamista käytettäväksi tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan, ei ole sovellettava Rooman yleissopimuksen 4 artikla 1 kohdan jälkimmäistä virkettä.

V Ratkaisuehdotus

118. Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Hoge Raad der Nederlandenin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Sopimus, joka koskee kuljetusvälineen asettamista käytettäväksi tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan, ei kuulu sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn pöytäkirjan, joka on avattu allekirjoitettavaksi Roomassa 19.6.1980 (Rooman yleissopimus), 4 artiklan 4 kohdan alaisuuteen, kun yrityksen, jonka tehtävänä on tämän kuljetusvälineen käytettäväksi asettaminen, toimipaikka sijaitsee jossain muussa valtiossa kuin siinä, jossa lastaus- tai purkauspaikka taikka toisen sopimuspuolen päätoimipaikka sijaitsee.

Tällaiseen sopimukseen Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan sovellettava laki on sen valtion laki, johon kyseinen sopimus läheisimmin liittyy. Tämä liittyminen voidaan päätellä esimerkiksi siitä, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen sopimuksen sopimuspuolten kotipaikka on Alankomaissa ja lastauspaikka sijaitsee tässä samassa valtiossa.

Rooman yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan jälkimmäistä virkettä on tulkittava siten, että sopimuksen tiettyyn osaan voidaan soveltaa jonkin toisen valtion lakia, jos tämä osa voidaan irrottaa itsenäisenä osana sopimuksen muodostamasta kokonaisuudesta. Tätä vaatimusta ei täytä pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sopimus, joka koskee yhtenä kokonaisuutena pidettävää suoritusta eli kuljetusvälineen käytettäväksi asettamista tavaroiden kuljettamiseksi tietyn matkan.